

14. Шеховцева Т., Долінна М. «Кліпове» мислення як фактор формування підходу до інтерактивності освітнього процесу. *EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society*. 2020. № 3(1). С. 186–198.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-486-3-21>

PROBLEMS AND PROSPECTS IN THE EDUCATION OF DOCTORS OF PHILOSOPHY IN MEDICINE

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ МЕДИЦИНИ

Kotiuzhynska S. G.

*Doctor of Medical Sciences, Professor,
Vice-Rector for Research
and Educational Work
Odessa National Medical University
Odesa, Ukraine*

Котюжинська С. Г.

*доктор медичних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної
роботи
Одеський національний медичний
університет
м. Одеса, Україна*

Інтеграція України в європейський освітній і науковий простір ставить нові завдання щодо підготовки фахівців вищої кваліфікації, модернізації структури освітніх рівнів, запровадження оновлених вимог до підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів шляхом здобуття ступеня доктора філософії (Philosophy Doctor, PhD) та доктора наук. Тому, підготовка фахівців вищої кваліфікації в Україні починаючи з 2016 року зазнала суттєвих змін [1, с. 6].

На сьогодні вже напрацьовано певний досвід здійснення підготовки здобувачів ступеня доктора філософії в галузі «Охорона здоров'я» за новою моделлю, удосконалено освітньо-наукові програми, переосмислено цілі, зміст і технології, що дозволяє підвищувати якість підготовки.

Послідовне й систематичне вдосконалення нами освітньо-наукової програми «Медицина» з урахуванням результатів моніторингу якості освітньої діяльності аспірантів, пропозицій і зауважень стейкхолдерів, тенденцій ринку освітніх послуг та ринку праці, дозволяє констатувати переваги і сильні сторони нашої освітньої програми – це потужний осередок науковців із високим академічним потенціалом, задіяних у підготовці докторів філософії в нашому університеті.

Доречно однак зазначити декілька сучасних викликів, які набули особливої актуальності за теперішніх обставин та можуть впливати на якість підготовки науковців.

Згідно з Зальцбурзькими принципами, розробленими Європейською асоціацією університетів, для розвитку якісних докторських програм заклад вищої освіти повинен мати критичну масу і критичне розмаїття досліджень. За таких обставин інтернаціоналізація університетської науки виглядає невідмінною умовою її збереження та розвитку [1, с. 5].

Підбір керівників слід проводити з врахуванням близькості наукових інтересів з темою дисертації здобувача, а не за формальним принципом наявності докторського ступеня «за спеціальністю». Науковий керівник – це головний консультант у процесі дослідження та перший критик результатів здобувача.

Важливим, на наш погляд, є надання можливості медичним закладам вищої освіти офіційно залучати до наукового керівництва більше ніж одного фахівця, зокрема, коли йдеться про фахівців з інших країн. До того ж, керівник (консультант) повинен мати достатньо часу, щоб уважно вчитати та відрецензувати текст дисертації. «Перманентна зайнятість» керівника впливає на належне, вдумливе знайомство з роботою аспіранта.

Науковий керівник несе всю повноту відповідальності як за рівень теоретичної підготовки аспіранта та виконання кваліфікаційної роботи, так за її зміст. Дисертація – своєрідне дзеркало як аспіранта, так й його наукового керівника. На початковому етапі науковий керівник допомагає досліднику-початківцю опанувати методологію дослідження теми, проблеми, явища, літературу для фундаментального опрацювання теми, розкрити механізми роботи над дисертацією [2, с. 17].

Важливою є також етика спілкування наукового керівника зі здобувачем. Вона має бути заснованою на засадах партнерства і взаємоповаги. Часто наукові керівники висловлюють невдоволеність досягненнями здобувачів не в плані конструктивної критики результатів їхньої наукової роботи, а скоріше виявляються невиправдано високими очікування наукового керівника, що, насамперед, стосується навичок академічного письма, які відсутні у більшості аспірантів на високому рівні.

Найбільш ефективною організацією роботи з науковим керівником вважаємо зустрічі за принципом «інтерв'ю», тобто аспірант ставить запитання науковому керівнику. З науковим керівником доцільно регулярно, декілька разів на місяць обговорювати такі питання як: структура та план дисертації; дизайн дослідження; терміни виконання роботи над дослідженням та його частин; результати дослідження та їх

апробація; поточні проблеми та труднощі у роботі; зміст наукових публікацій; організаційні питання.

Аспірант покликаний продемонструвати рівень наукової кваліфікації, вміння самостійно вести науковий пошук, ступінь володіння ним теорією та практикою, творчо формувати наукові та прикладні проблеми у досліджуваній галузі, вирішувати конкретні завдання у сфері професійної діяльності, використовувати сучасні методи та підходи у ході наукового дослідження [3, с. 75]. Майбутньому доктору філософії слід пам'ятати, що науковий керівник – не генератор думок та ідей, які аспірант потім зможе видавати за свої. За такої схеми взаємовідносин під питанням виявляється саме авторство роботи та стає питання дотримання академічної доброчесності.

Очевидно, що здобувачі наукових ступенів, як і загалом науковці, повинні мати можливість активно обговорювати результати своїх досліджень не лише з науковими керівниками, але й з колегами, які працюють над схожими науковими проблемами. Одним із чинників тут виступає підтримка академічної мобільності дослідників, яка проводиться для підтримки науковця у входженні його до міжнародної дослідницької спільноти.

Участь здобувача у міжнародних конференціях та семінарах за тематикою дисертації є критично важливою, оскільки тут не можна обмежитися подібними заходами лише в Україні. На жаль, у нашій академічній культурі часто доводиться спостерігати, як кількість учасників наукової конференції є настільки високою, що далеко не всі вони мають змогу і бажання виступати з доповіддю, а тим більше вислуховувати доповіді інших. Практика участі в міжнародних конференціях забезпечує необхідний рівень дискусій, які можуть допомогти молодим науковцям отримати належний зворотній зв'язок з питань їхніх досліджень.

Загалом, слід зазначити, що проблема обговорення результатів досліджень та належного фахового зворотного зв'язку для науковців у нас суттєво недооцінена. Причини цього явища полягають у нестачі партнерства і взаємної зацікавленості, пріоритеті домінування та контролю над синергією та підтримкою. Критика результатів досліджень молодих науковців старшими колегами в багатьох випадках несе в собі елементи морального пригнічення.

У багатьох молодих науковців вже сформувалося переконання, що публікація в науковому журналі більше залежить від організаторських здібностей людини (і наявних в неї коштів), ніж від змістовності наукового дослідження. Науковий дискурс, який формується фаховими журналами, зазвичай мало корелює з науковою темою здобувача, а іноді він взагалі відсутній в якомусь цілісному вигляді [4, с. 38].

Критично важливим є напрацювання традиції незалежного якісного рецензування наукових статей (peer-review), культура якого у нас майже втрачена. Рецензування потрібне не лише для того, щоб відхилити неякісні публікації, але більшою мірою для того, щоб забезпечувати дослідникові фаховий аналіз підготовленої ним статті та надавати практичні рекомендації для її покращення. Рецензенти серед інших науковців створюють те середовище, у якому результати досліджень обговорюються й оцінюються.

Важлива проблема, що впливає на якість підготовки науковця, стосується перспектив розвитку його кар'єри. Очевидно, що переважна більшість здобувачів наукових ступенів орієнтується на працевлаштування у сфері вищої медичної освіти. Скорочення ставок для науково-педагогічних працівників у першу чергу означає скорочення робочих місць для випускників докторських програм. Не важко передбачити, що це, зрештою, призведе і до втрати мотивації до наукових досліджень. До того ж, оплата праці фахівця з усіма встановленими державою доплатами за цей ступінь на сьогодні виглядає надзвичайно мізерною у порівнянні зі світовими стандартами.

Вподальшому, особливостями підготовки докторів філософії в університеті ми бачимо в розвитку подвійного керівництва із залученням іноземних колег-вчених, широкому форматі публічних атестацій, індивідуальній траєкторії навчання за межами університету, включення навчання та неформальної освіти (навчальні модулі провідних європейських університетів), перерахуванні результатів освіти під час навчання в інших установах.

Попри будь-які виклики, реалізація національної політики у сфері освіти і науки на сьогодні є одним з основних пріоритетів розвитку нашої країни. Протягом останніх років система підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації перебуває у процесі складної перебудови, що додатково ускладнюється несприятливими зовнішніми обставинами. Накопичений досвід та розгалуження системи підготовки докторів філософії дозволить забезпечити якість кадрового забезпечення науки й освітнього процесу. Очевидно, що адекватне реагування на виклики, які постають перед системою підготовки докторів філософії є перспективами її розвитку.

Література:

1. Korda M.M., Fedchyshyn N.O., Shulhai A.H., Klishch I.M., Shevchuk O.O. European traditions of doctors of philosophy training. *Medical Education*. 2023. 1(99). С. 5–10. DOI 10.11603/m.2414-5998.2023.1.13818.

2. Петренко О., Аспірантура в Україні як основна форма підготовки наукових кадрів: рефлексія тривалістю у століття. *Інноватика у вихованні*. 2021. № 13(2). С. 1–34. DOI 10.35619/iiv.v2i13.385

3. Бойчук Ю., Боярська-Хоменко А., Рибалко Л. Формування науково-дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії в умовах упровадження технологій дистанційного навчання. *Новий Колегіум*. 2023. № 3. С. 74–81.

4. Луговий В. І., Саух П. Ю., Таланова, Ж. В. Аспірантська підготовка як фактор університетської конкурентоспроможності: аналітичний огляд стану в Україні. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. 4(1). С. 36–45. DOI 10.37472/v.naes.2022.4136

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-486-3-22>

**THE ROLE OF TEACHERS AND STUDENTS REGARDING
THE ORGANIZATION AND CONDUCT OF ELECTIVE
EDUCATIONAL COMPONENTS IN A MEDICAL INSTITUTION**

**РОЛЬ ВИКЛАДАЧІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ
ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИБІРКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ КОМПОНЕНТ
У МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ**

Lotysh N. G.

*Candidate of Medical Sciences,
Associate Professor at the Department
of Pediatrics
Odessa National Medical University
Odessa, Ukraine*

Лотиш Н. Г.

*кандидат медичних наук,
доцент кафедри педіатрії
Одеський національний медичний
університет
м. Одеса, Україна*

Kravchenko T. Yu.

*Candidate of Medical Sciences,
Associate Professor at the Department
of Pediatrics
Odessa National Medical University
Odessa, Ukraine*

Кравченко Т. Ю.

*кандидат медичних наук,
доцент кафедри педіатрії
Одеський національний медичний
університет
м. Одеса, Україна*

Bratkova L. B.

*assistant at the Department of
Pediatrics
Odessa National Medical University
Odessa, Ukraine*

Браткова Л. Б.

*асистент кафедри педіатрії
Одеський національний медичний
університет
м. Одеса, Україна*